

Visie op opleiden in de KP-opleiding, differentiatie volwassen en ouderen (KP V&O)

De KP-opleidingen zijn gestoeld op de vier pijlers van het beroep van de Klinisch Psycholoog: diagnostiek, behandeling, wetenschappelijk onderzoek en management.

Sinds 2006 is de Klinisch Psycholoog wettelijk erkend als specialisme van de gezondheidszorgpsychologie. De afgelopen jaren heeft de Klinisch Psycholoog zich geprofileerd en gepositioneerd in het professionele veld als expert op het gebied van diagnostiek en behandeling van complexe problematiek. Als scientist-practitioner, tevens opgeleid in management, vervult de Klinisch Psycholoog cruciale (leidinggevende en bestuurlijke) functies in ggz-instellingen, ziekenhuizen en andere sectoren. In de regio's Utrecht en Leiden/Rotterdam is één gezamenlijk KP V&O curriculum ontwikkeld, organisatorisch vormgegeven door de RINO Groep.

De KP-opleidingen zijn gestoeld op de vier pijlers van het beroep van de Klinisch Psycholoog: diagnostiek, behandeling, wetenschappelijk onderzoek en management. Het curriculum bestrijkt vier jaar en bestaat uit een cursorisch gedeelte (twee lesdagen per maand bij de RINO Groep) en een praktisch gedeelte (ten minste 27 uur per week relevante werkzaamheden binnen een erkende praktijkopleidingsinstelling). De opleiding is competentiegericht vormgegeven en vindt plaats binnen een nauw samenwerkingsverband van academie, opleidingsinstelling en praktijk.

In de afgelopen vijf jaren heeft zich een aantal maatschappelijke veranderingen voorgedaan die van invloed zijn geweest op de visie op opleiden en die ook van invloed zullen zijn op de opleiding van de toekomst. We denken daarbij onder andere aan de COVID-19-pandemie en de toename van online diagnostiek en behandelingen; de demografische ontwikkelingen en veranderingen in de (financierings)structuur van de geestelijke gezondheidszorg; en de ontwerpen voor toekomstbestendig opleiden vanuit het landelijke programma Adaptieve Vervolgopleidingen van de Opleidingsraad. Het is ons doel om zowel externe als interne ontwikkelingen te vertalen naar de KP-opleiding, waarbij we uitgangspunten als evidence-based werken en doorlopende leerlijnen gebruiken om tot keuzes te komen.

In de afgelopen vijf jaren heeft zich een aantal maatschappelijke veranderingen voorgedaan.

Ontwikkelingen in het veld

Digitalisering

Online- en blended onderwijs en e-health krijgen steeds meer plek in de opleiding. We laten ons hierbij adviseren door experts en gaan daarbij steeds uit van de didactische meerwaarde en wetenschappelijke evidentie.

Online- en blended onderwijs en e-health krijgen steeds meer plek in de opleiding.

Toenemende vergrijzing en culturele diversiteit

Een maatschappelijke verandering die zich voortzet is de toenemende vergrijzing en culturele diversiteit, met name in stedelijke regio's. De inhoud van de opleiding bestrijkt de hele levensloop en in diverse vakken besteden we aandacht aan inclusiviteit. In de komende jaren willen we binnen de diverse leerlijnen aan beide onderwerpen nog meer expliciet aandacht besteden. We willen bovendien mogelijkheden onderzoeken om inclusiviteit bij de selectie leidend te laten zijn.

Toenemende schaarste aan Klinisch Psychologen

Een belangrijke ontwikkeling is de toenemende schaarste aan Klinisch Psychologen in de diverse sectoren van de geestelijke gezondheidszorg. Ook de instroom voor de specialistenopleiding neemt af. Onze zorg en inspanningen gaan uit naar het boeien en binden van professionals als docenten en opleiders in de praktijk. We betrekken docenten en opleiders bij onze keuzes, we vragen actief naar voorwaarden en wensen om betrokken te blijven, we creëren netwerken van opleiders en investeren veel in bijeenkomsten, van de (drukbezochte) praktijkopleidingsmiddag tot intervisiebijeenkomsten met jaargroepopleiders. De instroom voor de opleiding proberen we te vergroten door informatie- en voorlichtingsbijeenkomsten te organiseren en door goed samen te werken met praktijkopleiders. We zien opleiders als mentoren en rolmodel-

len en werken aan een buddiesysteem voor opleidingen, zodat zij laagdrempelig over informatie en ervaringskennis kunnen beschikken. Op deze manier willen we opleidingen beter betrekken bij en committeren aan het opleidingsbeleid. Dat vereist naast een systemische visie op organisaties ook een leerbare en weerbare instelling van opleidingen. Het curriculum Management en Beroepsidentiteit (MBI) is daarom in de afgelopen jaren hervormd met aandacht voor moreel leiderschapsvaardigheden. De bijeenkomsten met jaargroepvertegenwoordigers en onze zichtbaarheid als hoofdopleiders sluiten hierop aan. Evenals onze inzet om Klinisch Psychologen die zojuist hun opleiding hebben afgerond te behouden voor het onderwijs in de opleiding. We bieden hen hiervoor ondersteuning in didactische vaardigheden, naast technische en praktische facilitering.

Veranderingen in financieringsstructuur en andere stelselherzieningen

Een volgende ontwikkeling die zich voordoet zijn de veranderingen in onder meer de financieringsstructuur van de ggz voor volwassenen en andere stelselherzieningen (kwaliteitsstatuut, integraal zorgakkoord). Het is van belang dat de Klinisch Psycholoog (in opleiding) haar verantwoordelijkheid neemt en mee-opereert. Conform het kwaliteitsstatuut is er een specialist aan de voordeur bij aanmelding. Dat heeft implicaties voor de opleiding. Samen met de hoofddocent Psychodiagnostiek wordt gewerkt aan aanscherpen van doelmatige diagnostiek, indicatiestelling en coördinatie van behandeling alsook integratie van diagnostiek en behandeling. Het KP-curriculum Psychodiagnostiek en de hele leerlijn staan op de agenda van landelijke afstemming tussen hoofddocenten.

We zetten ons in om Klinisch Psychologen te behouden voor het onderwijs in de opleiding.

Ontwikkelingen in beroep en opleiding

Programma APV

In 2019 is het programma Adaptieve Psychologische Vervolgopleidingen (APV) van start gegaan. Speerpunten van dit programma zijn: aansluiting in het hele leertraject (van bachelor tot KP); doelmatiger governance; en verdere professionalisering van de opleidingen in landelijk verband. Daarnaast liggen er voorstellen voor de integratie van de opleiding tot psychotherapeut met de KP-opleiding (beroepenstructuur) en worden momenteel curricula van beide opleidingen (landelijk) tegen het licht gehouden. We leiden Klinisch Psychologen op die in alle sectoren kunnen werken. Wel is het met modulaire keuzes mogelijk om accenten te leggen, bijvoorbeeld voor verdieping in bepaalde behandelmethoden of sectoren binnen de ggz.

Het programma APV loopt tot 2024. Vanuit de RINO groep en als hoofdopleiders dragen we bij aan dit programma en volgen we de ontwikkelingen op de voet.

Ontwikkeling doorlopende leerlijnen

Vanuit de KP-opleiding anticiperen we op de consequenties voor de aansluiting tussen GZ en KP, bijvoorbeeld met het ontwikkelen van leerlijnen.

- We verwachten binnenkort de leerlijn Psychotrauma en dissociatieve stoornissen te kunnen implementeren. Ons initiatief voor deze landelijke, doorlopende leerlijn heeft als uiteindelijk doel het bijdragen aan de bevordering van deskundige en effectieve traumabehandeling. Dat dit hard nodig is, is aangetoond door het Zorginstituut, en bleek ook uit de recent verschenen Zorgstandaard. Voor de opleidingen is het belangrijk om herhaling te voorkomen tussen bijvoorbeeld master en GZ, en GZ en KP, zodat in de KP-opleiding specialistische en overstijgende competenties kunnen worden getraind. Inmiddels ligt er een blauwdruk voor het onderwijs, er is een groep docenten en er vindt landelijke afstemming plaats. Dit model kan nu ook naar andere domeinen worden vertaald zoals de leerlijn depressie, of systeembehandelingen.
- Ook richten we ons op de doorontwikkeling van de resultaten van de invitational symposia (maart-april 2021) op het gebied van wetenschappelijke vorming en innovatie (WVI). Momenteel wordt een plan voor implementatie ontworpen en vindt ook op dit gebied landelijke afstemming plaats. Voor onze regio's streven we naar intensievere samenwerking tussen praktijkinstellingen en universitaire afdelingen (denk ook aan faciliteiten, academische omgeving), differentiatie van te behalen WVI-competenties, in welke (toets)vorm, en naar uitbreiding van de uren werkbegeleiding. In het algemeen geldt dat we een integratie van een wetenschappelijke attitude in alle vier domeinen als doel hebben.

Competentiegericht

Het competentiegerichte onderwijs zorgt ervoor dat de deelnemers in de praktijk worden getoetst op zeven landelijk vastgestelde competentiegebieden: psychologisch handelen, communicatie, samenwerking, kennis en wetenschap, maatschappelijk handelen, organisatie en professionaliteit. In de praktijk en in het cursorisch onderwijs worden deze competenties zowel ontwikkelingsgericht als selectief (voldoende/onvoldoende) getoetst. De Gz-psycholoog in opleiding tot Klinisch Psycholoog (GIOS) stelt hiervoor leerdoelen op, bereidt zich voor op onderwijsactiviteiten, brengt casuïstiek in en benut reflectie, supervisie en intervisie. Deze zelfsturing vindt plaats in overleg met de opleider aan de hand van documentatie in het portfolio.

We verwachten binnenkort de leerlijn Psychotrauma en dissociatieve stoornissen te kunnen implementeren.

We hebben als doel een integratie van een wetenschappelijke attitude in alle vier domeinen.

Interactief leren

De GIOS leert van de beroepsgenoten en neemt geleidelijk het handelingsrepertoire (kennis, vaardigheden, houding, normen en waarden) van de beroepsgroep over. Gedurende de opleiding worden werkzaamheden en verantwoordelijkheden steeds complexer en de begeleiding minder intensief. De GIOS wordt hierbij telkens gestimuleerd tot kritische reflectie (wetenschappelijk, beroepsmatig en persoonlijk) en ontvangt regelmatig concrete feedback van opleiders op zijn of haar handelen.

In het cursorisch onderwijs participeren zij in een vaste studiegroep van ongeveer 18 GIOS'en, waar in voortdurende interactie met elkaar en de docenten het proces van verwerving van competenties en beroepsidentiteit van de Klinisch Psycholoog wordt doorlopen. In de diverse opleidingsonderdelen komen zaken aan bod die betrekking hebben op het beleid, de organisatie, de financiering en de uitvoering van de zorg binnen de ggz op macro- (algemeen geldend voor Nederland), meso- (binnen de instelling en/of afdeling) en microniveau (de specifieke patiënt). GIOS leren actief problemen en/of vragen op deze niveaus te herkennen, te analyseren en aan te pakken en/of te beantwoorden. Peerfeedback speelt een belangrijke rol. Zo denken GIOS actief mee over de opzet en uitvoering van elkaars wetenschappelijk onderzoek en managementproject naar aanleiding van een relevante vraag/probleem uit de praktijk.

Op het gebied van uitvoering van de zorg (diagnostiek en behandeling) ligt het accent in het begin van het cursorisch gedeelte op het verwerven van kennis en vaardigheden en de toepassing ervan op door GIOS ingebrachte casuïstiek. Gaandeweg de opleiding verschuift het accent naar kritisch wetenschappelijke, maatschappelijke en ethische reflectie op de zorg van complexe psychopathologie, waarbij GIOS meer en meer het cursorisch onderwijs zelf inrichten met presentaties, discussies, casuïstiekbesprekingen, et cetera. Het cursorisch en praktijkonderdeel van de opleiding sluiten hierin zo veel als mogelijk op elkaar aan.

De GIOS leert van de beroepsgenoten en neemt geleidelijk het handelingsrepertoire van de beroepsgroep over.

Peerfeedback speelt een belangrijke rol.

Triade academie, opleidingsinstelling en praktijk

Een nauwe samenwerking tussen academie, opleidingsinstelling en praktijk staat centraal. De bestaande, hechte triade zorgt volgens ons voor kwalitatief hoogstaand onderwijs, met een sterk wetenschappelijk gehalte en maatschappelijk/klinisch relevante thema's. Als scientist-practitioner wordt de

GIOS voortdurend getraind om de uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek te vertalen naar de werkvloer en om implementatie van evidence-based handelen te bevorderen. Als beleidsmaker van de toekomst zal de GIOS ook een centrale rol gaan spelen in de vertaling van maatschappelijke eisen naar kwalitatief hoogstaande zorg.

In het cursorisch onderwijs streven we steeds naar een gelijkwaardige verdeling van docenten afkomstig uit de academie en de praktijk. Docenten van de academie zijn veelal UHD's en hoogleraren klinische psychologie. Docenten uit de praktijk zijn doorgaans als supervisor aangesloten bij één of meer specialistische psychotherapieverenigingen en vaak ook gepromoveerd. De RINO Groep organiseert jaarlijks voor praktijkopleiders, werkbegeleiders en supervisors een drukbezocht congres waarin lezingen en workshops over actuele thema's in praktijk en onderzoek worden aangeboden. Daarnaast organiseert de RINO Groep trainingen voor (beginnende) praktijkopleiders en didactische scholingen voor docenten.

Trudy Mooren en Maartje Schoorl

Vastgesteld door het bestuur van de Stichting BoPP Midden Nederland en de Stichting BoPP West Nederland, 12 januari 2023.

We streven naar een gelijkwaardige verdeling van docenten afkomstig uit de academie en de praktijk.